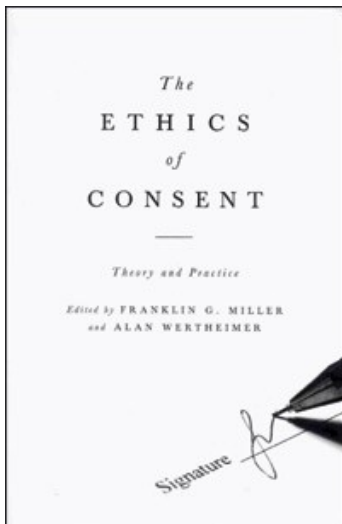

Det kompliserte samtykket

ANMELDELSER

STEIN A. EVENSEN

Medisinsk avdeling

Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet

Miller, Franklin G.

Wertheimer, Alan

The ethics of consent

Theory and practice. 430 s. New York, NY: Oxford University Press, 2010. Pris GBP 33

ISBN 978-0-19-533514-9

Samtykket står sentralt i alle mellommenneskelige relasjoner. Du skal ikke gjøre noe mot andre som du ikke ville godta at skjedde med deg selv. Det holder ikke at du antar at du vet hva din neste ville akseptere. Hvis du kan spørre hva den andre mener om hva du har i sinne, så skal du gjøre det. Men fortsatt er du ikke mer enn halvveis. Hvordan skal du ordlegge deg? Og er det i det hele tatt akseptabelt å spørre en annen om en tjeneste hvis dere i utgangspunktet stiller ulikt, f.eks. ved at du er sjef, og hun er din

underordnede? Hva er et reelt samtykke? Det kan problematiseres inntil det absurde og kan bli handlingslammende. Noen ganger er det nødvendig å skjære igjennom, ganske enkelt fordi det er umulig å innhente vedkommendes samtykke, eller fordi du vet at samtykket aldri kan bli reelt. Da blir ansvaret som hviler på deg, desto større, fordi samtykket er et av individets viktigste forsvarsverk mot menneskelig eller materiell utnytting.

Redaktørene mener at samtaler om samtykkets etikk foregår i atskilte fora som har forbausende liten kontakt med hverandre. De som innhenter samtykke til medisinsk behandling, spør seg for eksempel sjelden om hva man kan lære av den store litteraturen om samtykke til seksuelle relasjoner og vice versa. Utveksling av erfaringer på tvers av fag og sosiale skiller kunne berike deltakerne. Det er et godt utgangspunkt, men er løsningen å be 16 forskjellige forfattere skrive om sine spesialfelt og deretter samle deres bidrag mellom to permer? Jeg tror ikke det. Det jeg ville tent på, var om en klok person eller to hadde satt seg ned med den omfattende litteraturen og forsøkt å finne hva engelskmenn kaller «common ground». Tilnærmingen her blir for lettvin. Redaktørene har ikke engang forsøkt å lage et destillat av hva denne loftsryddingen har ført til.

Det du får, er en bok som består av to omtrent like store deler. Den første delen er en teoridel hvor forfatterne ser på emner som samtykkets plass i vår kulturkrets, relasjonen mellom autonomi og samtykke, det hypotetiske samtykket og samtykke til å gjøre skade. Deretter følger hva redaktørene mener er beskrivelser av forskjellige arenaer hvor samtykkeproblematikk står sentralt, men hvor kulturen kan være ganske forskjellig, og hvor lite skjer på tvers. Det første bidraget i denne bolken handler om samtykke i seksuelle relasjoner. Det var for meg meget givende, ikke minst fordi forfatteren dyktig presenterer praktiske eksempler, som med få ord viser hvordan grenser blir uklare. De øvrige kapitlene i denne bolken har interessante tema, som hva finansiell kompensasjon betyr for innhenting av et gyldig samtykke. Hva som skiller disse til dels teoritunge kapitlene fra første bolk, er uklart.

Boken avsluttes med tre kapitler om samtykke i medisinske sammenhenger. Som lege og leder av en av landets sju regionaletiske komiteer for forskning, er jeg her på hjemmebane. Forfatterne presenterer kjent stoff i traust teoretisk innpakning. Redaktør Miller avslutter med samtykke i medisinsk forskning, der hans viktigste innvending – «the therapeutic misconception» – gjelder problemstillinger som ville blitt kontant avvist i norske etikkomiteer.

Samlet sett har jeg problemer med å anbefale denne boken til annet enn studiesirkler i etikk. Redaktørenes anbefaling om erfaringsdeling om samtykkeinnhenting på tvers av faggrenser, er viktig, men det krever en mer helhetlig tilnærming.

Publisert: 4. mars 2011. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.10.1461

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 15. juli 2026.